

De Gallica Petri Damiani profectione et eius ultramontano itinere

[Page 1036]

Pharaone luti et palarum premebatur angariis, nullum Deo sacrificium Israeliticus populus legitur obtulisse. Divinis namque Moises vocibus intonabat: 'Dimitte, inquit Dominus, populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.' Exeat igitur de Egipto, ut divinae servitutis possit exhiberi misterium ! Nulla enim conventio Christi cum Belial, nulla societas luci ad tenebras. Pharaonem verberibus castigatus, ut abiret populus, adquevit, sed, ut a suae potestatis dominio per integrum triduum separaretur, cruda superbia tumidus refutabat. Quia inimicus ille, qui per Pharaonem intelligitur, non vult nos per integrum triduum ab eo separari; aut enim operatione aut locutione aut etiam cogitatione lutei operis edificia aeterno igni obnoxia semper ut construamus, imperat. Sed Israel liberator, Egipti servitute deposita, Pharaonis imperio derelicto, vult nos triduo ab eo separari et in solitudine illa sibi sacrificari, in qua prophetarum ille eximius, qui in regali aula positus et ex potestate Pharaonis exutus, manens dicebat: 'Ecce elongavi fugiens, mansi in solitudine. '

2. Venerabilis itaque illa Cluniacensis congregatio, in qua nihil servitutis sibi vendicat Egiptus, nullum de triduo Pharaonem sibi retinet diem, quanto a iugo terrenae dominationis est libera, tanto melius vivit devota. Sed antiquus ille totius sanctitatis inimicus huius loci sanctae invidens libertati quandam contra eum episcopum suis stimulis incitavit. Droco siquidem Matiscensis ecclesiae presul in prefato venerabili monasterio illicitae sibi potestatis ius quoddam temptabat arripere et indebitae sibi censurae ferulam super eiusdem loci monachos moderare. Ad tantam itaque furoris audaciam episcopus ille devenit, ut armata manu militum constipatus quasi temerarius invasor ad monasterium usque pervenisset; antiquam huius loci libertatem superbo pede conculcans et apostolicae sedis privilegia pro nihilo ducens, ecclesiam sancti Maioli, quae contigua est monasterio, et plures ipsius monasterii monachos inconsulto anathemate pregravavit.

3. Tunc venerabilis Ugo, eiusdem monasterii pater, huius presumptionis novitate non potuit non dolere, pastoralis siquidem intuitus providentia et a suae nobilitatis statu locum non parum deficere et totius congregationis animos insolito merore turbare. Sed ne huius pravitatis lepra quasi pro consuetudine velut inportunus cancer inserperet et tantae sanctitatis locus degeneris consuetudinis postmodum laboraret infamia, monasticae disciplinae se munivit consilio, quo et ab huius molestiae novitate monasterium nobiliter defensavit et secularis potentiae vindicta eius sanctitatem non obfuscavit. Vir itaque ille, qui non solum religione, sed et pastoralis prudentia incedit valde munitus, cuius etiam angelica facies interioris hominis indicat sanctitatem, in prefatae tempestatis turbine constitutus apostolicae sedis decrevit adire concilium et, ut ex huius perturbationis gurgite ad quietae stationis portum perveniret incolumis, solam sancti Petri festinavit intrare naviculam. Tunc coram sancto concilio, prout erat facundus orator, fida et honesta proclamatione ita suae incommoditatis querelam deposuit et istius negotii causam, prout evenerat, peroravit, ut ad misericordiam et auxilium corda audientium provocaret. Omnes nempe, qui huius loci sanctitatem vel visu proprio vel fama nuntiante cognoverant, ex tam sinistro rumore turbabantur et novam illius episcopi factionem publice detestabantur; et ne tantae sanctitatis tantaque libertatis locus a suae libertatis tramite vel parum deficeret, pia compassio intuitu coeperunt

[Page 1037]

singuli cogitare, qua ratione quove modo sancto loco potuisset consuli et huic malae consuetudinis vitio valeret obviari. Nullus tamen eorum, quos dictante iustitia auctoritas commendabat et quibus huius causae decisio canonice competebat, tam longi itineris, tam laboriosae profectionis laborem profitebatur se velle suscipere.

4. Tunc venerabilis Petrus Damianus Ostiensis episcopus, cui pro suae sanctitatis reverentia et affectata sui corporis debilitate et reverenda suorum temporum maturitate nec papa nec episcoporum vel cardinalium quilibet non dicam precipere, sed etiam suggerere presumebat, inter ceteros se protinus obtulit atque in die belli pro domo Israel ex adverso se militaturus opposuit. Hoc siquidem divina providentia credimus procuratum; nam, sicut postmodum ipsius rei eventus docuit, nullus preter summae sedis episcopum istius causae negotium ad competentem potuisset finem perducere, nisi illius sanctitatis prudentia et eius facunda et incomparabilis interveniret eloquentia. Quem quidem non tantum pro apostolicae sedis reverentia quantum pro eius sanctitatis reverenda presentia tota Gallia venerabatur. Vir itaque iste mirandus et imitandus sponte tunc gravis oboedientiae pondus subiit, qui quondam celebris oboedientiae munus invitus suscepit. Ad episcopalis namque culminis dignitatem vocatus excusationes pretendit plurimas: se indignum, moribus inornatum, virtutibus vacuum atque huic officio imparem se esse clamitabat. Ad Gallicae vero profectionis laborem nulla excusatione premissa non vocatus accessit. Verae quidem oboedientiae ista sunt documenta salubria, ut et dignitatis oboedientiam invitus aliquis subeat et vilis oboedientiae pondus libens suscipiat. Istius namque viri discreta oboedientia duorum caelestis curiae militum facta procul dubio imitatur. Moises quippe, ut Israelitico preesset populo, est iussus a Domino; Paulus vero, ut Hierosolimam pergeret, divinitus est ammonitus. Ille, ut dignitatis honorem susciperet, imperatur; iste, ut adversitatis sarcinam acciperet, ammonetur. Sed ille, cui dignitas imponebatur, facundae loquacitatis occasione premissa et impeditioris linguae allegatione deposita tanti regiminis gloriam fugiens expavit. Iste, cui tanti laboris pondus precipiebatur, non solum non respuit, sed etiam, quid sibi Hierosolimis everiret, per prophetam Agabum recognoscens, mentis puritate confusus, ita gaudens dicebat: 'Ego autem non solum alligari, sed etiam mori paratus sum pro nomine Christi. Non enim facio pretiosiores animam meam quam me.' Ecce vir iste in episcopatus subterfugiendo culmine novus Moises nobis declaratur; in votivo vero labore longi itineris alter doctor gentium Paulus ?cclesiae representatur.

De inceptione itineris.

5. Interea sanctae peregrinationis labor incipitur et via duri itineris festinatur. Et quia caritas non, quae sua sunt, quaerit, sed quae Iesu Christi, monasteria noviter ab eo plantata irrigaturo Christo committens et omnes heremos, quas vel fecerat vel suo patrocinio gubernabat, deserens, monachorum quoque agmina, quae ipse ad ingenuam Christi servitutem adduxerat, derelinquens ultramontanum iter tribus tantum discipulis comitantibus festinus arripuit. Et 'quia fortis est ut mors dilectio', non eum Iovianae Alpes, non Ioviana pericula terruerunt; non etiam terrarum invia, non multa et mortifera precipitia, non insuper cignei capitis aspectus, non debile et macilentum corpus, non eum grandevae senectutis pondus ab itinere removerunt.

6. Kadaloicum etiam parvipendit furorem, qui velut orbata tigris eius sanguinem anxie sitiebat. Contra quem Kadaloum, Parmensem scilicet episcopum, qui tunc papae nomen et eius insignia adulter usurpabat, librum presul iste conscripserat, in quo deridendam eius vesaniam et suam nefandam apostasiam scripturarum testimoniis condemnavit. Ipsius quoque perversi nominis interpretationem, et quid in huius presumptionis exitu latitabat, ita prophetico promisit elogio, quod divina inspiratione credimus conscripsisse, quia, quod scripserat, postmodum vidimus evenisse. Inter cetera quoque, quae de illius canina rabie luculento sermone descripserat, eximiae profunditatis et mirae pulchritudinis versus ipse composuit, quos ob istius laudem et illius ignominiam hic exarare studuimus:

Kadaloo non pastori, sed antiquo draconi.
Desinit esse reus, qui punit flendo reatum;
Sacrilegat ceptam geminata superbia culpam.
Cede necans Urbem nunc auro destruis orbem.
Heu gladio ferri gladius truculentior auri !
Is animam penetrat, carnem foris ille cruentat,
Vimque tenet iaculi radiantis vena metalli.
Nil differt, ferro perimatur quisque vel auro.
Quid iuvat, an fulvis furvisve quis occidat armis ?
Hos, homicida, vibras miseros et utroque trucidas.
E caelo rueras, sed adhuc, draco lubrice, sufflas.
Ore vomens rabiem tetrum diffundis odorem,
Fractus adhuc reptas et flammis naribus efflas;
Squamea colla tumes, strages et prelia frendes
Offa picis dirum perimat coniecta chelidrum.
Desinat horrenda squamis attollere colla.
Ut populus vivat, vitam mala bestia perdat.
Torva draconteas reprimat iam vipera chelas.
Te super aggestus lapidum cumuletur acervus;
Ruder erit lapidum concors sententia patrum.
Haec scrobis antra lues, tumido ne gutture suffles;
Mille vorax hominum crepet insatiabile monstrum.
Te super infernae sua claudant ora cavernae,
Ne reditus pateat, sed mundi bella quiescant.

His igitur verborum telis ille vulneratus, immo scripturarum aggeribus vivus humatus, compita, diverticula, itinera queque pervia per suos satellites observabat, quatenus vel eum occiderent vel suis obtutibus vivum representarent. Sed ille prudens, quasi leo confidens, itineris diversa pericula et illius furtivas insidias sanctae superbiae pede parvipendens calcavit. Nimium illius fultus erat auxilio, qui suo fideli famulo sic promisit:

'Ego ante te ibo et gloriosos terrae humiliabo.' Ipsa etiam Ioviana iam dicta et sepe dicenda pericula, quae vix umquam constat fuisse pervia, quae etiam mortis ruinam transeuntibus semper minantur, nullius, ut dicitur, Marronis subvectus auxilio, non pedetentim, ut mos est illius itineris, perrexisset, sed potius vidimus cucurrisse.

7. Sed qualiter vir iste in tam duro itinere sese habuerit, ut illimum esset, si eius pace potuisset fieri, quaedam de eius continentia scribere pro illorum saltem edificatione, qui arrepta occasione alicuius itineris statuta silentii iura confringunt, consueti ieiunii regulam deserunt, psalmodiae quoque et totius pene monasticae disciplinae censuram quasi licenter confundunt. Sed quia eius sanctitatis offensam incurrere timeo, melius est suae lucernae lumen adhuc sub silentio tegere, quam eius indignatione supra candelabrum ponere. Sed 'oboedire oportet Deo magis quam hominibus' et eius offensam magis quam alicuius mortalis convenit perhorrescere. Veritatis enim ore ita iubetur: 'Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera et glorificent patrem vestrum, qui in caelis est.' Quaedam ergo illius quasi communia et minime abscondi debentia ita succinte scribamus, quatinus nullius rumoris nevo, nullius laudis macula eius sanctitas obfuscetur et audientium pia devotio melioretur et Christus per eum glorificetur.

Qualiter dominus Petrus se habuerit in Gallico itinere.

8. In ipso namque estivo tempore, quo dies plus solito protelantur et gulosis monachis quasi sine termino esse videntur, ita suae operationis ordinem retinebat, ut nec psalmodiae vel vigiliarum consuetudinem pretermitteret, nec ieiuniorum vel silentii censuram postponeret. Qualiter autem nos, qui suo lateri iugiter adheseramus, in suo ieiunio, ut putabatur, decepit, non possum, quia nec debeo, reticere. Apud Gallos namque ista universalis viget consuetudo, ut vinaria vasa intrinsecus prius pice perfundant et servatura vina sic in ea postmodum recondant. Quae illius terrae indigenae quasi quodam pigmento dicunt esse condita, sed adventantes plurimi nauseantes respuunt quasi pice corrupta. Nobis huiusmodi vinum pruritus gulae citius commendavit; ille vero fideli, ut putabamus, deceptione ita exhorruit, ut nec etiam convivio, in quo aderat, interesse volebat. Sic per totam Galliam districti ieiunii tenuit censuram, quod nequaquam precibus impetrare potuimus, ut vel parvam ipse huius vini sumeret sorbitiunculam. Aqua vero illius patriae vix alicubi ad bibendum abilis invenitur. Pisces quoque et accuratos cibos occasione qualibet penitus respuebat. Sic quidem et estivi caloris ardorem sustinebat per diem et vigiliarum per noctem non deserebat laborem. Sed non sine ammiratione intueri valeo, cum vir iste ad sinodale militaturus properabat prelium et pro ereptione multorum solus pugnaturus accesserat, ut vires acciperet, vires sibi serio subtrahebat et, ut predicationis sibi tribueretur copia, continua macerabat corpus inedia. Et ne alicuius reprehensionis notaretur macula, prius in suae operationis pagina legerat, quae aliis melius, quia duplicius, predicabat. Castigabat ut apostolus corpus servituti subdendo, ne forte ipse aliis predicans inveniretur reprobus.

9. Comparetur nunc istius viri sancta militia illius victoriae pugnae, quae sub Gedeon fuisse describitur Gedeon contra Madianitas dimicasse legitur, sed milites, quos aquam

fluminis hausisse flexis genibus conspexit, a bellorum procintu protinus removit; quos vero recto genu aquam bibere viderat, secum ad prelium insolitis armis muniens duxit. Nam, ut illic dicitur, non consueta bellicae artis munitione eos armavit, sed in dextera tubas, in sinistra contra hostium multitudinem languenas tenuerunt; et sic Dei omnipotentis dispositione his armorum generibus hostes territi ad fugae patrocinium se protinus converterunt. Sic, sic vir iste bellicus et sub ?cclesiastico campidoctore nutritus, sub duce suo Iesu pergens ad prelium aquam fluminis flexo poplite minime sumpsit, quia doctrinam sapientiae, quam de scripturarum fluvio sitibundo pectore mirabiliter hausit, recta eius operatio nobilitavit. Illorum enim militum consortium miles iste iam spreverat, quibus Paulus dicebat: 'Dissolutas manus et genua debilia roborate.' Numquam enim debilitate operum spiritualis hausit fluente doctrinae. Dexteram vero suam tuba, sinistram autem languena munivit, quia predicationis officium, quae per tubam intelligitur, fervidus exercebat, corporis vero fragilitatem, quae in languena significatur, quasi pro nichilo ducens parvipendebat. In dextera igitur tubam, in sinistra ferebat languenam, quia sinistrae vitae prosperitatem respuens ad dexterae vitae gaudia medullitus anhelabat. Unde et huic bene congruere cernitur, quod electorum voce dicitur: 'Leva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me.' Quia prosperitatem levae, quae in presenti vita subsistit, mentis intentione calcabat, totum se in gremio aeternae beatitudinis, quae per dexteram accipitur, collocabat. Erat igitur, ut Salomon dicit: 'Longitudo dierum in dextera eius, in sinistra vero illius divitiae et gloria'. Incedebat ergo miles iste taliter armatus: Erat 'in dextera eius', ut dicitur, 'ignea lex', erat canorus et terribilis tubae sonitus. Parvipendebat corpus, roborabat spiritum; attenuabat carnem, saginabat mentem. Exteriorem hominem castigabat, interiorem viribus roborabat. Nullius terrenae facultatis commodo, nullius timoris vel amoris intuitu suae predicationis lucernam exstinguebat, quia, ut Dominus ait, 'nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio, sed super candelabrum'. Non enim pro temporali commodo lumen predicationis est deserendum, sed super candelabrum potius ponendum, quatenus semper supra curam corporis vigeat gratia predicationis.

10. His igitur virtutum telis vir iste vallatus, ubicumque se occasio prebuerat, divini verbi semen spargebat et virtutum arbores in terra humani cordis plantabat, quas postmodum f?cundis exhortationibus irrigabat. Quandocumque episcopus, abbas aut alicuius conditionis homo debitae reverentiae causa ad eum confluebat, semper suae sapientiae recedebat sale conditus, sanctae predicationis medicamine fectus, fraterna ammonitione delinitus atque in omnibus ita melioratus, quod valde autem non venisse tristabatur. Sic quidem f?cundo labore itineris, qui ad unius monasterii salutem fervidus anhelabat, multorum infirmitatibus obiter providebat. In hoc nempe summum magistrum nobilis discipulus imitabatur. Salvator quippe mundi pro archisinagogi filiae resurrectione pergebat, sed in ipso itinere a fluxu sanguinis quandam feminam suae vestis medicamine liberavit et, dum sui corporis presentia illam suscitare dignatus est, prius istam sola fimbria liberare voluit.

De domno Adraldo Bremetensi abbate.

11. Adherebat preterea nostro comitatui quidam venerabilis abbas Adraldus nomine, qui quondam sanctae vestis habitum Cluniaco sumpserat monasterio et cuiusdam eius monasterii Paterniaci nomine prioratum aliquantum rexerat. Vir quippe valde litterarum studiis eruditus et liberalium artium peritia exornatus, religiosus in opere, facundus mirabiliter in sermone, celebrem et regalem tunc temporis abbatiam, Bremetensem scilicet, pastorali providentia gubernabat. Qui quidem in primo suae cognitionis limine quasi austerus et inconueniens iudicatur; sed postquam in eius familiaritatis aula ceperit residere, tunc subito quasi alteratus benignus, prudens, tractabilis invenitur. Sed inter plurima istius viri dona virtutum est quaedam, quae hominibus illum valde commendat et in multorum devota dilectione validius solidat. Non enim ad instar Cluniacensis munificentiae neque alicuius suae patriae viri, sed quasi nobilis natura Italicus munificus et largus semper habetur. Hoc namque nostrorum famulorum ora testantur, quos non edinis, non ovinis, sed vulpinis pellibus texit; quamquam mea, ut dicitur, inpediente fortuna tenacem Galliae morem in me solo servavit. Sed non debeo huius viri tacere preconia, tametsi mihi nulla contulerit premia. Postquam vir iste nostri itineris coepit fieri particeps et totius nostrae convenientiae commune coepit habere consortium, cuncta quae agenda erant, suo consilio credebantur suaeque dispositioni omnia tradebantur. Ipse quoque Cluniacensis abbas ita in eius viri prudentia confidebat, ut nullius rei negotium sine eius consilio agere disponebat.

12. Tandem post estivos sudores, post maximos et multos labores, post multa et diversa pericula, post inmania montium et Alpium precipitia ad expectantem nos venimus Cluniacum. De apparatu autem processionis et summa devotione nostrae receptionis supervacuum est scribere, cum eum iam devotis manibus presentem suscipiebant, quem pro illius monasterii libertate diu iam advenisse multis precibus flagitabant. Tunc communi consilio coepimus quaerere, quid super vocandis ad sinodum episcopis statui deberet. Nam episcopus ille, cuius temerario ausu istius causae negotium agebatur, prout habet secularis astutia, postquam nostrum fama nuntiante cognovit adventum, quia non illius terrae erat indigena, quo futurum concilium occasione quadam vitare potuisset, apud suos longius properans latitabat. Sed nequit fugae patrocini Cabilonensi non interesse concilio. Sinodalis namque terminus ita provide statuitur, quod longinqui et remotiores presules naviter interesse potuerint. Tunc ex apostolicae sedis auctoritate commonitoriae ad episcopos diriguntur epistolae, debitam Romano pontifici oboedientiam imperantes et inoboedientiae vindictam canonice intentantes.

Laus Cluniacensis congregationis eiusque abbatis.

13. Interea octo dierum spatio mansimus Cluniaco. Veraciter ibi multos reperi Paulos, plurimos vidi Antonios. Qui etsi solitudinis habitationem non incolunt, anachoritarum

premium imitatione operum non amittunt. Cum enim illius congregationis ordinem accurate coepi prospicere et mutuae dilectionis inter eos manere benivolentiam et monasticam omnium causarum pollere convenientiam, statim ad illius primitivae ꝑcclesiae mens recurrit familiam, de cuius laude ita Lucas loquitur: 'Multitudinis credentium erat cor unum et anima una, et erant illis omnia communia.' Ad instar enim illius primitivae familiae, dicam potius caelestis patriae, non est ibi alicuius metus inopiae, non pondus alicuius miseriae. Ibi caritas regnat, spirituale gaudium ibi tripudiat. Pax cunctos nequit; omnes patientia tolerat. Longanimitas illos modificat, spes erigit, fides solidat. Interius et exterius castitas mundat. Devota illos oboedientia purgat. Sanctae et monasticae consuetudinis ordo inconcusse servatur. Vivida mortificatio et regularis ibi districtio semper habetur. Quid de claustris custodia vel taciturnitatis opus est censura describere, cum nec etiam preter alicuius rei necessitatem infra ipsum claustrum ausus est aliquis spatari ' nec sine interrogatione os ad loquendum audet ullo modo aperire ' In vestium vero vilitate atque lectorum extremitate nullo modo regulare patris Benedicti transgrediuntur preceptum. Divinae quoque servitutis officia ita apud eos provide distinguuntur atque pia ex industria protelantur, ut nec longioris diei aliquod spatium a divino vacare possit officio. Ita enim semper in ꝑcclesiasticis atteruntur officiis, ut vix claustris et honesta locutione nisi signis potest alter alteri aliquid intimare. Quae quidem ita cauta et necessaria omnibus in locis facta deprehenduntur, ut nullius levitatis, nullius reprehensionis valeant macula denotari. De ciborum vero vel vestium equalitate, de pia infirmorum compassione atque omnium causarum congrua distributione scribere supersedeo, cum nec ipse abbas vel sospitate vigens vel infirmitate gravatus aliquam sibi cameram vel aliud quid precipuum consuetus est vindicare.

O nobilis et Hisraelitica Christi familia, quae degenerem Egypti deserens servitutem et mare rubrum submersis hostibus incolumis pertransivit et superbam Hiericho Domini circumferens arcam devicit, inportunum quoque Nabuzardan, intestinum scilicet hostem, ratione moderantiae stravit et petulantem Holofernum quasi nova Iudith funditus iugulavit ! Nunc cunctis regibus superatis hostibus quasi quadam repromissionis terra utitur, de qua ad veram lacte et melle manantem operibus currere festinat.

Est quoque illius loci larga pauperum elemosina, hospitem et adventantium summa diligentia. Nullus enim pauper famelicus vel immunis inde recedit, nullus supervenientium insalutatus suscipitur vel inhonoratus abire permittitur. Sed huius sanctae operationis fluvius ex illo fonte profluit, quem in sacro pectore abbatis Spiritus sancti gratia propinavit. Ex illo enim purissimo fonte hauriunt, quod sic abundanter fluunt et in illius operis et exhortationis bibliotheca legunt, qualiter monastice vivant, qualiter divinae operationis ordinem custodiant. Est enim sua humilitate amabilis, moribus cunctis tractabilis et serena sui vultus proceritate omnibus notabilis. Quem Deus omnipotens ita suo timore subditum et amore fervidum et virtutum floribus voluit esse conspicuum, ut illius ꝑcclesiae pastorale sibi committeret officium.

Dicerem etiam adhuc de extrariae et secularis rei huius loci abundantia, sine qua presens vita minime quempiam transire patitur. Quomodo cunctae lapideae officinae monastico dispositae sunt ordine; quomodo ?cclesia maxima et arcuata plurimis munita altaribus, sanctorum reliquiis non modice condita, thesauro plurimo et diverso ditissima; quomodo claustrum ingens et ipsa sui pulchritudine ad inhabitandum se quasi monachos invitare videtur; quomodo sufficiens est dormitorium et pre continuo trium lucernarum lumine aliquid umquam nocivum in eo peragi quasi ab eo prohibetur; quomodo refectorium nulla superstitione depictum, sed sancta extremitate constructum largum reficiendis fratribus prebet consessum; quomodo per cunctas officinas, ubicumque aqua necessaria quaeritur, per occultos meatus statim mirabiliter sponte diffluit: haec et alia de predicto monasterio dicerem, sed quia Lemovicensem laborem huius descriptionis stilus exarare festinat, laboris intuitu talia scribere devitat.

De Lemovicensi labore.

14. In Lemovicensi namque civitate celebre, devotissimum atque ditissimum in honore sancti Martialis quoddam est monasterium, quod Cluniacensis abbas noviter adquisierat. Sed quia illius loci monachi sibi non obtemperabant, maxima in eo tunc temporis discordia versabatur. Huius namque acquisitionis intuitu et eiusdem abbatis odio, prout erant seculares, monachi a monasterio recedentes per eius cellulas hospitari ceperunt. Et monasterium hostiliter inpu gnabant et monachorum, quos ibi de Cluniaco posuerat, sanguinem sitiabant. Ad tantam quoque vesanae mentis audaciam monachi ipsi proruperant, ut burgum, in quo monasterium positum est, concremarent et cuncta, quae circa monasterium fuerant, ignibus devastarent. Et nisi Romana auctoritas interveniret et ex apostolica sede reverenda sibi persona succurreret, videbatur locus pessumdari et maximum preiudicium monasterium pati.

15. Quid super hoc negotio abbas faceret, ignorabat; quo se verteret, nesciebat. Huius itineris pondus nobis suggerere verecundans timebat, causam perfici aliter posse minime sperabat. Tandem erupit in vocem, quod scatebat in mente, et, quo ille doluerat, ut medicaretur, oravit. Hoc ipse abbas rogabat, hoc tota congregatio precibus flagitabat. Tunc noster Ostiensis episcopus hunc sibi laborem superinponere paululum hesitavit et vix posse perficere credidit. Sed quia pro salute eius monasterii venerat, cicius adqueivit et in suis menbris circumquaque positis sibi auxiliari disposuit. Sed ante ipsius profectionis initium cunctis cum fratribus in capitulo residens peracto sermone totus in terra prosternitur et, ut sibi auxiliarentur, multis requisivit precibus; girovagum, sarrabaitam et, ut consueverat, se miserum monachum clamitabat. Inter haec tanta sibi caelitus lacrimarum tribuitur copia, quod omnes a fundo cordis longa traxere suspiria et unusquisque sibimet displicens sic proclamabat: ?O bone Iesu, si homo iste, quem ultra homines credimus, sic ubertim lacrimans timet, quid nos faciemus aridi et ad eius comparisonem virtutibus alieni? Nam sicut abbas me adstante postmodum retulit, multum istae lacrimae omnibus profuerunt, audientium melioraverunt animos et mentes prospectantium solidaverunt. Tunc abbas communi fratrum consilio statuit, ut abhinc pro eius amore semper unus pauper pascere tur et vestiretur et unus semper pro eo psalmus in communi cantaretur; et denunciato sibi eius obitu semper in suo anniversario sollempnem in conventu missam celebrare, festivam corporum refectionem fratribus preparare et,

quicquid a mensa remanserit, pro eius animae salute pauperibus statuit erogare. Sic omnium fratrum societate muniti et pacis osculo confirmati ad sanctum devenimus Martialem. Interea nostri adventus rumor monachorum, qui monasterium infestabant, corda concusserat et eos circumquaque per diverticula fecerat latitare Sed mos ut venimus, illis litterae destinantur, quatenus Romanae sedis legato se representarent et allegationem huius negotii, si iustam sperarent, sine alicuius contrarietatis suspicione iustitiae ratione defenderent; alioquin sub imperio abbatis deinceps viverent. Sed quia pristinae factionis vermis eorum viscera corrodebat et Cluniacensem ordinem omnino suscipere renuebant, ad denuntiatum ratiocinium venire spreverunt, illum sibi preesse abbatem penitus interdixerunt. Tunc illius civitatis episcopo comiteque consulto ad huius diffinitionis calculum res ista protrahitur. In huius namque episcopatus ?cclesia, quam devota frequentia populorum repleverat, illorum contumacem absentiam coram omnibus presul iste narraverat, qualiter apostolicae sedis legato reverentiam et abbati debitam oboedientiam recusabant. Tunc apostolica auctoritate populo collaudante precepit, ut, nisi illa hostilis audacia a monasterii et monachorum lesione cessaret, excommunicationi procul dubio subiacerent. Super hoc vero, quod abbati oboedire nolebant, diffinitivam distulit proferre sententiam. Isto igitur negotio taliter diffinito et monasterio in tranquillitate iam posito, ne a divinae servitutis officio pars nostri itineris aliqua vacaret, redeundo venimus Silvaniacum.

De consecratione ?cclesiae et sancti Odilonis corpore commutato.

16. Silvaniacus nempe mercationum frequentia dives et locus est famosissimus, sanctorum vero corporibus valde devotissimus. Quoddam namque in eo constructum est monasterium, in quo beatorum Christi confessorum, Maioli scilicet et Odilonis, corpora conquiescunt. Quod quidem monasterium episcopali adhuc benedictione minime ad plenum confirmatum fuerat. Interim sinodalis terminus imminabat. Tunc multis intervenientibus episcopis et innumerabili populorum frequentia magna cum veneratione ?cclesia consecrata et beati Odilonis corpore commutato et altari suo nomini consignato Cabilonensis ?cclesiae presul summa cum devotione nos honorifice suscepit.

De congregata sinodo.

17. Interea sinodus congregatur, vocati presules adsunt, non modica turba hominum devote festinat. Matisconensis quoque episcopus non dubius aut segnis occurrit. In sua namque prudentia ' est enim litteris et sermone potens ' et quorundam episcoporum quasi conspiratione confisus huius causae amicabilem transactionem respuens ad sinodalem conflictum quasi triumphaturus fervidus bellator occurrit. Pene enim omnes episcopi, qui tunc aderant, preter archiepiscopum Bisuntinum, venerabilem scilicet et eloquentissimum virum, Cluniacensi monasterio invidebant eiusque causas, quantum caute poterant, conculcabant et, ut huius negotii magis infortunium quam triumphum abbas incurreret, occultis machinationibus fabricabant. Nam unusquisque causam suam in iudicio agi credebat, cum coepiscopi negotium Romana discussio ventilabat, quia, si abbati huius rei victoria proveniret, quilibet episcoporum sibi amplius resistere non auderet. Huius igitur cautelae studio constipati, illum adiuvaturi, ut obsisteret, incitabant. Sed noster Romanus belligerator horum machinatione et non parvipendenda conspiratione predoctus sic postmodum huius causae peroravit negotium, ut, quos ille occultos iam tenebat adiutores, apertos postmodum suae causae habuit contradictores. Nam in Cabilonensi

Œcclesia cuncto residente concilio, postquam, ut Romanae sinodi consuetudo deposcit, predicationis verbum finivit, tale rethoricae locutionis exorsus est prohæmium, quod intentos simul et benivolos faceret auditores.

Rhetoricae locutionis prohæmium.

18. 'Ad vestrae', inquit, 'fraternitatis auxilium Romana nos delegavit auctoritas et quasi ad karissimos fratres nostra communis mater destinavit Œcclesia. Vestra namque sibi debita sancta fidelitate confisa, quam etiam in nonnullis suis negotiis experta est profuisse, quicquid in istis partibus iniuriae patitur, vestra nos adiuvante providentia, sibi ut emendetur, exoptat. Per nos siquidem coram vestra sanctitate Romana lamentatur Œcclesia, quod multorum hominum insolentia multas inter vos cotidie patitur contumelias. Verumtamen inter cœtera, quae sibi evenisse considerat, unum quid novum et insperatum eam non modicum perturbavit. Cum enim huius sinistri rumoris fama totius Romani concilii noviter percelleret auditus, omnes pariter in maerorem simul et admirationem conversi sunt. Cumque diu protracta deliberatione, quem, qualem et quantum pro tantae rei presumptione destinari deberet, nos demum mittere decreverunt. In hoc namque, quantum super hoc Romana dolet Œcclesia, fratres mei, perpendite, quia non subdiaconum, non diaconum, non cardinalium quemlibet mittere procuravit.'

19. Tunc episcopi omnes ex premissa verborum dulcedine valde benivoli et ex causae exaggeratione non parum intenti expectabant, ut iam causa illa exponeretur, pro qua tantus et talis homo a Lateranensi curia devenisset. Mox autem ut suis verbis illorum benivolam audientiam adesse conspexit, sic coepit enarrare propositum: 'Cluniacense monasterium Romanae Œcclesiae esse subditum nullus vestrum, fratres, ignorat et, quod nulli aliae personae preter Romanum pontificem in eodem monasterio ius aliquod pertinet, nullus addubitat. Quod quidem supra omnia sibi pertinentia diligit monasteria, multis quoque apostolicae sedis privilegiis constat esse munitum. Quae omnia domnus Matisconensis episcopus parvipendens illud subiugare suaeque ditioni submittere quasi temerarius studet invasor.'

Tunc ille, quia iam suae nequitiae caput atritum et mentis rigorem iam pene sensit emortuum, coram cuncto concilio causam narraturus adsurgit. Mox ex utraque parte causa exponitur et utriusque partis allegatio ventilatur. Romanae Œcclesiae lecta sunt privilegia, contra quae episcopus egisse accusatur. Causa defenditur, culpa inponitur, controversia meritis partium examinatur. Tandem post multas contentiones, post utriusque partis varias obiectiones, quia episcopus contra Romana privilegia se non egisse purgare non poterat, ad huius decisionis calculum res ista perducitur. Interrogantur episcopi, si apostolicae sedis rata decernerent privilegia et in suo tenore, quae lecta sunt, sine lesione durantia. Omnes rata et inconcussa manere diffinitiva sententia decreverunt. Tunc ipse Matiscensis episcopus cum quinque eiusdem Œcclesiae clericis propria manu iuravit, quia, quod contra monasterium se egisse recolebat, neque ad iniuriam apostolicae sedis neque ipsius papae fecerat neque adhuc privilegiorum tenorem ad liquidum noverat. Tali modo inter domnum episcopum et abbatem huius causae negotium constat esse

sopitum et plenae diffinitioni traditum. Pacis inter eos foedera collocantur, simultatis iurgia propelluntur.

In eadem quoque sinodo quaedam sunt ?cclesiastica censura correctae, quaedam canonicae sanctionis vigore statuta, et dum pro unius causae intuitu sinodus congregata fuisse decernitur, multis postmodum causis constat fuisse proficua.

De reversione.

20. Interea redeundi amor occurrit, repetendi itineris labor incumbit. Licentia petitur, sed licentia protelatur. Ipse enim abbas cum suis tractare coepit, quomodo tanti labor itineris alicuius muneris compensatione levigaretur. Sciebat enim hunc hominem pecuniam non amare, munera spernere, solius pietatis intuitu tantum sumpsisse laborem. Talia igitur decrevit offerre munera, quae non ipsi, sed per eum Deo transmitteret, ut, dum sibi nollet, Deo saltem tribueret. Capellam enim argenteam deauratam cum sacris vasis et vestibibus, palliis et utensilibus obtulit. 'Accipe' inquit, 'magister, istas sacras vestes et sancta vasa, quae Deo omnipotenti tribuimus et divino ritui mancipanda per te tuis sanctis locis transmittimus'. Tunc in prima fronte receptionis quasi palliata locutione deceptus munera per se Deo tradita non est aspernatus. Interim dies transit; peractis necessariis membra quieti dedimus. Interea diversarum cogitationum conflictus animum rapuere illius. Cogitabat, ne sub huius receptionis specie vitium aliquod latitaret, ne, quod pro futurae mercedis intuitu laboraverat, terreno munere deperiret et fructus, quos maturus manducare debuerat, obstupescens dentibus acerbos ipse consumeret. Cogitabat, quia 'beatius est dare quam accipere' et beatus, qui subtrahit 'manus suas ab omni munere'. Haec et alia sancto mentis examine trutinans compensabat. Mane autem facto me primum adesse precepit. Tunc sibi dilecti Baruntii memoriam, prout sepius consueverat, coepit habere. 'O', inquit, 'si ille karissimus frater noster adesset Baruntius, salutiferi consilii nobis propinasset poculum. Numquam enim mihi, ut acciperem, persuasit, immo ut terrena spernerem, semper suggessit. Munera ista, quae tali velamento nobis deferuntur, non esse accipienda recogito. Iustitiam enim Dei occasione qualibet vendere timeo, terrenarum rerum negotiator esse non debeo. Quid tibi super hoc videatur, edicito.' Postquam vero huius mihi consilii ausum tribuit, non solum, quia iam volueram, laudavi, sed, ut faceret, multis precibus postulavi et, quod pauperem Christum pauperes sequi debemus, sanctis eius auribus inculcavi. De quo quidem consilio suae paternitatis amor in me nasci vel potius, ut puto, cepit augeri, quamquam hactenus nec ad mei vel alicuius notitiam amor ipse pervenerit. Quasi enim quodam gelu adhuc in gemma constrictus nec ad fructuum maturitatem nec ad floris teneritudinem nec etiam ad frondium viriditatem erupit. Tandem ne aeternae retributionis fructus aliquo nobis munere deperiret et temporalis oblatio premium aeternum consumeret, rennuente et contradicente abbate predicta munera sibi dimisimus et huiusmodi pondere nos onerare penitus rennuimus nullique ab eo preter nobis necessaria, et quae itineris prolixitas requirebat, nos accepisse recolo. Sic officiis salutationis ex utraque parte exhibitis levigati et alacres ad dilecti Fontis solitudinem rediimus Avellani.

[Page 1035]

DE GALLICA DOMNI PETRI DAMIANI PROFECTIONE ET EIUS ULTRAMONTANO ITINERE.

Catholicae fidei fundamento balbutiens solidata rusticitas facundae sibi urbanitatis quodammodo participat premia, et inculti sermonis conscriptio luculentae scripturae mercedis sibi vendicat participium. Quia, cuius doctrina excelsos scripturarum montes cum cervis nequit ascendere, tutum sibi cum ericiis in humili petra valet refugium preparare. Balbutiat igitur nostra rusticitas, quandoquidem mihi non adest facunda urbanitas, et, si polito sermone perorare nequeo, qualicumque modo audeam vel mutire. Explicit prologus.

I. Ad multorum itaque edificationem credimus profuturum, si fidis litterarum tradatur apicibus, qualiter vir reverentissimus Petrus Damianus Ostiensis episcopus pro pace Cluniacensis monasterii se ipsum postposuit et pro illius sanctae congregationis quiete se morti ultroneus tradidit. Cluniacense siquidem monasterium ab ipso suae foundationis initio ita nativa et secunda libertate constat esse liberrimum, ut preter Romanum pontificem nulli ?clesiasticae vel seculari personae debeat esse subpositum, divina scilicet disponente clementia, ut, quo alicuius terrenae subiectionis pondere levigatur, eo divinae servituti plenius mancipetur et, quo mundanae functioni non reperitur obnoxium, eo monasticae professionis pensum valeat integrum exhibere. Vere nobilis et ingenua Christi servitus, quae terrenae servitutis nullum patitur contubernium ! Quamdiu enim sub

[Home](#)

Anonimo. Date: 2002-09-24